

Kongresser

Rapport från TAG 83 — The Fifth Annual Conference of the Theoretical Archaeology Group

Sedan 1979 har man varje år arrangerat konferenser med teoretisk inriktning vid olika arkeologiska institutioner i England. Jag deltog i det femte mötet, som ägde rum den 12–14 december 1983 i Cardiff. Syftet med konferenserna är att debattera olika teoretiska strömningar och arbetssätt inom arkeologin och antropologin. Det var ett välbesökt möte med deltagare företrädesvis från England men också från Holland, Belgien, Tyskland, Frankrike, Spanien, Danmark och USA.

Konferensen var uppdelad i 9 sektioner, som delvis löpte parallellt. Varje sektion omfattade 3–8 föredrag med gott om tid också för diskussioner, såväl efter varje föredrag som i slutet av sektionens arbete. Det var ett intensivt program med en bred variation av ämnen, som jag här skall kommentera i all korthet.

Sektionen med temat *Towards a Critical Historiography of Archaeology* omfattade flera föredrag (James McVicar, Alison Girdwood, Polly Fahnestock, Valerie Pinsky och Grant Chambers). Man försökte se de bakomliggande faktorerna i det europeiska samhället som kan ha påverkat arkeologins utveckling. Man var kritisk mot den arkeologiska forskningshistoria som ofta har skrivits. Denna ansågs vara berättande och beskrivande utan hänsyn till ett intellektuellt klimat med bakomliggande idéer. I sektionen gavs exempel på förutsättningar till att arkeologin utvecklades som den gjorde, från 1600-talet fram till början av 1900-talet, i samband med den industriella tillväxten, vetenskapsidealens förändring och om hur idéer om människan och hennes forntid skiftade.

Undersökningar av bebyggelsemönster har lång tradition i England med nya impulser från New Archaeology på 1960- och 1970-talen. I sektionen *Theoretical Approaches to the Study of Settlement Patterns* (Chris Scarre, Nick Starling, John Howell, Richard Bradley, Jill

Fischer, Richard Hingley och Heinrich Harke) diskuterades olika teoretiska utgångspunkter. Föredragen präglades av en kritisk hållning till metodiska problem. Många av föredragen var kopplade till en analys av något arkeologiskt material, hämtat från England, Frankrike respektive Tyskland, från neolitikum till järnåldern.

I sektionen *Material Culture Theory* kritiserades traditionell arkeologi och New Archaeology och man hävdade att en "Material Culture Theory" borde utvecklas i en debatt mellan arkeologer, historiker, socialantropologer, etnografer m. fl. Man argumenterade för betydelsen av att sammanföra etnoarkeologiska undersökningar med bearbetningar av arkeologiskt källmaterial. Man betonade att den materiella kulturen var producerad med en historisk bakgrund och att den på så sätt kan avspegla sociala förändringar. Denna utgångspunkt, förenad med en helhetssyn av samhällets alla delar, kan leda fram till större förståelse för den materiella kulturen och det sammanhang vari den producerades.

Dessvärre gavs inte några exempel i denna sektion på hur en arkeolog, utan känt historiskt material, skulle kunna arbeta. Den materiella kulturens betydelse för att kunna förstå samhällen visades genom undersökningar i Baringo (Ian Hodder), Dogon (Paul Lane), det medeltida England (James McVicar) och grek-cypriotiska byar (Sheena Crawford). James Deetz höll ett explosivt och livfullt föredrag om 1600-talets USA (kan läsas bl. a. i hans bok *In Small Things Forgotten, The Archeology of Early American Life*, New York 1977), ett tankeväckande exempel. Russel Handsman gav en teoretisk överblick av synsätt och arbetssätt med föredraget med titeln "Why Karl Marx does not live in Litchfield, Connecticut".

Problematiken kring arkeologiska utgrävningar i de engelska städerna presenterades i

sektionen *Theoretical Approaches to Urban Archaeology* (Steve Roskums, John Schofield, Christopher Evans, Derek Keene och Martin Carver). Man efterlyste en teoretisk diskussion och visade på teoretiska och praktiska alternativ för att få möjlighet att förstå dynamiken i den urbana utvecklingen och för att få möjlighet att göra en meningsfull analys av "databerget".

I sektionen *Approaches to Archaeological Reconstructions: The Social Dimensions* diskuterades ämnen av olika slag. Den mer teoretiska delen av sektionen behandlade bl. a. vetenskapliga arbetsmetoder, konsthistoriska aspekter och databehandling (James Bell, Mansel Spratling, James Doran, James Whitley, B. R. Gotze och Mark Gardiner). Marek Zwebel talade om övergången till jordbruk i Danmark och Finland. Introduktionen av jordbruk tolkades utifrån ekologiska aspekter. Han föreslog att när en minskning av de marina resurserna inträffade, tvingades människorna att anamma jordbruk. Steffen Stummann Hansen presenterade en alternativ modell till de tidigare katastrofteorierna (klimatförändring, hunger, befolkningsökning) beträffande övergången mellan bronsålder och tidig järnålder i Danmark. Denna modell baseras på en analys av bebyggelse, åkersystem och gravar och resulterar i modellen om äganderelationer till odlad mark.

Tidsbegreppet, långtidsprocesser respektive korttidsprocesser diskuterades i sektionen *Time Scale and Forms of Explanation* (Geoff Bailey, Peter Burke och Tim Ingold). Det var intresseväckande att se hur man i olika tider och inriktningar, bland antropologer, historiker och filosofer uppfattat tidsbegreppet.

Nich Thorpe inledde sektionen *Ritual and Archaeological Analysis* genom att presentera Durkheims och Goodys definitioner av riter för att på så sätt för arkeologer vidga begreppen om kult och rit. Det efterlystes en mer kontrollerad användning av begreppen kult och rit inom arkeologin så att inte bara dessa tolkningar kommer fram när arkeologen inte riktigt kan förklara företeelser på annat sätt. Därefter följde analyser av riter, kommunikation mellan människor m. m. i föredrag som behandlade material från olika perioder: pa-

leolitikum (Clive Gamble), det senneolitiska Wessex (Colin Richards och Julian Thomas), senneolitikum och tidig bronsålder i England (John Barnatt) och järnåldern i södra England (John Barrett).

I sektionen *Theory and Practice: Putting Theory in its Place* ville man avmystifiera teoribegreppet och man argumenterade på olika sätt om hur teori kunde relateras till praktiskt arkeologiskt arbete (Polly Fahnestock, Glynis Jones, Todd Whitelaw, Robert Bewley, Paul Halstead och Roger Thomas).

I den skandinaviska sektionen *The Nature of Culture Change: Recent Works within Scandinavian Archaeology* sattes det arkeologiska källmaterialet samman med idéer som samhällsförändringar. I fyra föredrag behandlades olika aspekter på arkeologiskt källmaterial i samband med några periodövergångar inom det skandinaviska området. Marie Louise Stig Sørensen inledde sektionen genom att ge en presentation av de olika arbetssätten som kännetecknar studier av kulturella förändringar i Skandinavien. Inriktningen att studera varför sådana skedde har delvis börjat ersättas av studier om hur förändringar kan ha ägt rum. Detta har medfört att det har utvecklats ett större intresse att undersöka skiftningar som sker i den materiella kulturen för att på så sätt nå en förståelse för lokala och historiska aspekter på kulturförändringar.

Undertecknad talade om neolitiseringsprocessen i Sydskandinavien. En analys av boplatser och material, företrädesvis från Löddesborgsboplatsen vid den skånska Öresundskusten, ledde fram till en kritisk hållning till den tidigare periodindelningen som gjorts mellan Ertebøllekulturen och den tidig-neolitiska Trattbägarkulturen, samt till förklaringar till jordbrukets introduktion som hänger samman härmed, d. v. s. diffusionistiska och ekologiska sådana. Istället framhölls att förändringar i den materiella kulturen har samband med mekanismer i den sociala strukturen, vilket medför att introduktionen av jordbruk relateras med en successiv förändring, som ett resultat av relationer mellan olika lokala grupper. Anne Brigitte Gebauer redogjorde för en stilistisk analys av trattbägarkeramik. Förändringar i dekorer sattes i

samband med stabila respektive instabila sociala förhållanden, lokala respektive regionala skillnader i rituella aktiviteter och gravse-der. Karin Levinsen diskuterade processer bakom introduktionen av järn. Kvantitativa och kvalitativa aspekter på hur och på vilka vägar järnet introducerades relaterades till ett socialt sammanhang, för att på så sätt resonera om järnets funktion och vidare betydelse i samhället. Elisabeth Vestergaard använde litterära källor i mening att belysa utvecklingen av det medeltida samhället. Utifrån en analys av sociala strukturer framlagda i sagorna diskuterades relationen mellan kungen och hans följe.

Deltagandet i TAG 83 gav ett utmärkt tillfälle att få en inblick i de nuvarande teoretiska strömningarna inom antropologin och arkeologin. Dessvärre är det få arkeologer från Skandinavien, som deltagit i mötena. Konferenserna är öppna och vem som önskar kan anmäla sitt intresse. Reklamen är emellertid dålig. Universitetsinstitutionerna bör ha programutskicket i alla fall i september, till mötena som brukar vara i december.

Konferensen i Cardiff med de många äm- nena i de olika sektionerna och efterföljande diskussionerna var ytterst kritisk till en ateo-

retisk arkeologi. Man strävade i flera inlägg att förankra teori med något arkeologiskt käll- material. Man försökte också på olika sätt att utvärdera olika inriktningar och ibland blev det en stark konfrontation. I många fall ut- trycktes en stark kritik mot New Archaeology eller s. k. processuell arkeologi. I stället fram- skyntade den s. k. post-processuella arkeolo- gin, framförallt utvecklad av en grupp i Cam- bridge. Kritiken mot processuell arkeologi kom ännu tydligare fram på ett postseminari- um i Cambridge.

Det var stimulerande att delta i mötet. Det finns emellertid en sorglig tendens bland ar- keologer och antropologer som är förtrollade av teoretiska resonemang, nämligen att an- vända ett synnerligen kryptiskt språk. Det är inte bara svårt för en utomstående att förstå utan även infödda engelsktalande arkeologer reagerade mot ordvalen. Men om man nu deltar i ett möte, som det i Cardiff, kan man ju be att få saker förklarade med vanliga ord. Somliga tittar lite konstigt, men det gör ju ingenting.

Kristina Jennbert

Institutionen för Arkeologi
Krafts torg 1, 223 50 Lund